

SCOLA ROMÂNĂ.

Revistă pedagogică

pentru interesele institutelor de învățământ la Români și pentru organele lor.

Edată și redigată de

VASILE PETRI.

Ese în 8, 18 și 28 a fiecărei luni, în numere de câte o colă, și va costa pe anul întreg 4 fl., pe o jumătate 2 fl., pe un pătrar 1 fl. v. a.
Pentru România 5 fl. v. a.

Năsăud, 18 Ianuar v. 1891.

Prenumeratiunile și corespondențele sunt a se adresa la Redacțiunea „Scolei Române” în Năsăud (Naszód).
Pentru inserțiuni câte 5 cr. de șir și timbru.

Protest în contra proiectului de lege pentru grădinile și asilele de copii.

Alegătorii români din comitatul Brașovului, vedând pericolele, ce instituțiunea asilelor de copii ascunde în sine pentru limba și religiunea noastră, s'au întrunit în 11/23 ale curenteii în Brașov, în număr aproape de 600 și sub presiunea d.-lui Dr. Aureliu Mureșianu au votat în unanimitate următoarea rezoluțiune:

»Având în vedere, că proiectul de lege pentru Asilurile de copii (Kisdedovuri) impune cu sila frecventarea asilurilor de către copiii dela 3—6 ani, ér prin această statul trece preste cercul său de îndreptărire, atacând cele mai fișci și cele mai sfinte drepturi ale părinților asupra copiilor lor, și prin despărțirea cu sila a copiilor de părinți împedecă dezvoltarea iubirei fișci și jîgnescă consolidarea vieții familiare, care este basa societății și a statului;

»Având în vedere, că prin frecventarea forțată a asilurilor, acestea devin prea impopulate și prin urmare adevărate cuiburi de nesalubritate pentru fragedii copii, și că astfel scopul pretextat de a reduce mortalitatea între copii, nu numai nu se ajunge, ci mortalitatea se sporesce;

»Având în vedere, că prin dispozițiunea proiectului din cestiune confesiunea copiilor e desconsiderată, punându-se asilurile pe basă interconfesională și că prin această creșterea religioasă — atât de necesară — devine în viitor problematică;

»Având în vedere, că prin numitul proiect de lege se dispune introducerea instrucțiunii în limba maghiară și pentru copiii nemaghiari, și că aceștia, fiind împovorați cu învățarea unei limbi străine, în cea mai fragedă vîrstă, sunt împedecați de a-și învăța limba lor maternă și prin trînsa a-și forma în mod esact primele noțiuni și concepte, astfel că ei, față cu copiii maghiari, cari n'au să se lupte cu aceeași greutate în privința dezvoltării lor intelectuale, rămân totdeauna înderēt;

»Având în vedere, că scopul evident și mărturisit al proiectului de lege este maghiarisarea silită a majorității de către minoritatea locuitorilor statului, și că prin această siluire se jîgnescă pacea și liniștea între cetățenii statului;

»În fine având în vedere, că prin tóte aceste măsuri numitul proiect de lege atacă de-adreptul atât eșința noastră națională, cât și libertatea noastră individuală, și că astfel stă în cel mai cumplit contrast chiar' și cu legile fundamentale ale statului ungar dela 1868, dar mai vîrtos cu ideile de libertate, umanitate și de civilizațiune ale vécului present:

»Adunarea generală a alegătorilor români din comitatul Brașovului protesteză serbătoreșce în contra proiectului de lege pentru asilurile de copii.»

(Gazeta Transilvaniei.)

Un nou metod de a preda istoria naturală în scólele elementare.

(Fine)

Dar în anul 1885 vine un alt pedagog german, Frederic Junge, învățator la o scóla de fete în Kiel și propune un nou metod de a se preda istoria naturală în scólele populare.

În scopul acesta el publică cartea: »Der Dorfteich als Lebensgemeinschaft,« românește: »Lacul satului ca comuniune de viațuire.«

Cum vedeți, titlul cărții este din cele mai de neabăgat în samă; cu toate acestea ea produce îndată la aparițiunea ei o mișcare adencă în cercurile pedagogice din Germania. Nu era întrunire de învățatori, în care se nu se vorbescă de Junge; nu era revistă pedagogică, carea se nu se ocupe cu cartea sa, și încă nu numai în colțul cu recenziunile, ci sciți colo pe pagina primă, unde se publică articoliți directivi. Cum se espică lucrul acesta?

Așa, că deja de mult învățatoriți nu mai erau mulțamiți cu rezultatele, ce le producea istoria naturală predată după metoda lui Lüben. Fiecare căuta ceva mai bun, și nu găsia; toți așceptau un geniu, care se pronuncie formula mântuirii. Atunci se ivi Junge și le vorbi tuturor din inimă. De aici efectul cărții sale.

Dar se ne uităm mai deaprópe la cartea lui Junge. Ea se compune din două părți, una teoretică, alta practică.

În partea teoretică, de 35 de pagine, autorul face mai întâi critica metodului lui Lüben, espune apoi un proiect pentru un învățământ mai roditor, vorbesce de problema, de regulele și procedarea de urmat la predarea istoriei naturale în scólele populare, și termină prin a publică planul pensurilor pentru scóla civilă de fete din Kiel.

În partea practică, de 199 de pagine, se arată punerea în practică a teoriilor din partea primă. Cartea se încheie cu un apendice de 13 pagine, care cuprinde 3 narațiuni, un curs preparativ de botanică și povețe pentru a găti un acvariu, a-l împopora și a-l ține în stare bună.

Întrând în detaiuri, Junge declară din capul locului, că cartea sa nu este un manual, din care scolarii se învețe istoria naturală, și nu este nici compendiu, din care învățatoriți se pótă preda acest obiect de învățământ. »Nu din carte,« țice Junge, »ci din natură trebuie se predee învățatorul istoria naturală.« Modul de predate de până aici a istoriei natu-

rale nu l'a mulțamit de loc, și de aceea s'a întreat: cum ar trebui a se reforma predarea, pentru ca instruciunea se fie mai roditoare? Studiind operele relative ale lui A. Humboldt, Carol Müller, Roszmászler și Möbius, Junge veni la ideea »comuniunilor de viațuire,« sub care el înțelege: »o totalitate de ființe, cari s'au pomenit la un loc în urma legii interne de conservare, trăind toate sub aceleași influințe chimice-fisicale, și deosebit de acesta aternând ele în multe privințe unele de altele și dela totalitate, și vice-versa: înfrurind unele asupra altora și asupra totalității. Mai scurt: »o totalitate de ființe, cari staū între sine în raporturi numeroșe și intime.«

Va se țică, lacul satului este o comuniune de viațuire pentru toate ființele, câte trăesc în locul acela. Comuniuni de viațuire mai pot fi: câmpul, pădurea, o luncă, o livadă, malul mării, marea, la orașe: un parc, o florărie, un acvariu, pământul întreg.

Junge țice, că fondul cultural din istoria naturală n'a fost până aici esplotat din destul, acesta din vina metodului lui Lüben. Ce e drept, el se declară de acord cu principiile lui Lüben, întru cât ele privesc predarea istoriei naturale, și este înțeles și el, ca adevărul se fie principiul suprem la scrutarea naturei, ca învățământul se se bazeze pe intuițiune și ca cunoșcerea patriei mici să fie considerată în prima linie. Combate însă pe Lüben, pentru că a pus prea mare preț pe sistem sau adecă pe clasificarea obiectelor naturale. La Lüben sistemul dominază totul: atât distribuirea materialului pe clase, cât și traterea metodică a singuraticelor obiecte; ba sistemul devine însuși obiect de învățământ în scóla.

I-se mai impută lui Lüben, că n'a ținut scolarii a face scrutări proprii, că li-a încărcat prea mult memoria, că a nesocotit interesul, și că a fost superficial la predate. Toate aceste sunt probe, că metoda lui Lüben n'a fost conform cu natura.

La Junge scopul intruciunei este, a face pre scolarii se cunoșcă viața unitară din natură, se o cuprindă nu numai cu mintea, ci și cu inima. În scopul acesta ei vor fi ținuți a contempla și compara indiviți și comuniuni de viațuire și a le aduce în raport cu pământul preste tot, observându-se aici următoarele regule:

1. Copiiti se primescă o impresie totală despre o comuniune de viațuire.
2. Se fie ținuți a observa natura.
3. Fiecare făptură se fie considerată ca organism complet.

4. Să se demonstre raportul organelor între sine și și asupra întregului.

5. După contemplarea indivișilor să aibă loc o resumare sau reprivire.

6. Fiecare individ să fie considerat ca membru al unui întreg mai superior, a) cu privire la atêrnarea sa, b) cu privire la înriurirea sa asupra altor făpturi.

7. La contemplarea naturii învășătorul să aibă legile înaintea ochilor, întocmai cum are tabla înmulșirii la dividare.

8. Să se arate cât mai adesea pozișia omului în natură.

9. La finele unui capitol să se separeze grupele.

10. Copișii să cuprindă clar firea unei comuniuni de vieșuire.

11. Pe basa comuniunilor din patrie să pun în vederea școlarilor și întêmplările și fenomenele din străinătate.

12. Vieșta de pe pământ trebuie a se înfășișă în tôte ramurile știinșelor naturale ca fiind unitară.

În partea practică să tratêză 21 de animale după următoreea dispoșitiune:

1. Locuișta și forma corpului.
2. Mișcarea și organele de mișcare.
3. Nutrementul și organele de nutriere.
4. Respirașiunea și organele ei.
5. Organele sensurilor.
6. Casa (cuibul) și produștiunea.
7. Animalele ca parte a naturii întregi și raportul lor față cu alte animale.

8. Reprivire asupra celor tractate.

Se înșelege de sine, că la unele din animale să mai pot considera și alte momente de interes general, ca d. e. la brôsce metamorfosa. După ce s'aũ tratat mai mulși indivișii, urmêză compararea lor între dînșii.

Drept exemplu cum procede Junge, urmêză aici descrierea rașei.

1. Locuișta și forma corpului. Importanșta acestei din urmă. Ea trăsce în apă, chiar și érna. Noi am înșeșta în apă; picioarele rașei însê aũ pușin sânge, ér cealaltă parte a corpului o scutesce o haină caldă de pene. (Diversitatea penelor). Sub haina de pene rașta are pe corpul ei o pătură de unsóre. Tôte acestea o scutesc contra frigului. În contra umezelei o scutesc penele aședate pe corp ca țiglele pe acoperiș. Rașta înnôtă în contra vântului. Penele ei sunt unsuroșe. De unde vine unsórea acêșta? Cum își unge rașta penele? Ea nu se cufundă în apă, pentru că óșele ei sunt scorburóșe și împlete cu aer.

2. Mișcările ei. Rașta înnôtă; cum face ea acêșta? Cum âmbilă ea pe pământ uscat? Elementul ei e apa; de aceea când rașta e urmărită de un dușman, ea caută a se refușii pe apă.

3. Nutrementul și locuișta. Rașta trage la apă nu numai când e persecutată, ci și când e flâmêndă; căci în apă își gășesce ea și nutrementul ei. Sensul pipăirii îl are în cioc; el este fôrte simșitor. Picioarele, ciocul și haina o fac se pótă trăii pe apă.

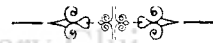
4. Ea este domesticită. Óuă dela 60—100 de óuă. Cuibul ei. Ce observăm la óu? Cum se desvóltă vieșta în óu? Găina ca mașteră a puilor de rașta. Rașta domestică se trage dela raștele selbatice.

5. Rașta ca parte a unui întreg:

a) Inrudirea ei și compararea cu gâșca.
b) Atêrnarea. Cele selbatice se duc érna în ținuturi mai calde, atêrnă decii dela climă. Raștele domestice staũ în grija ómenilor.

c) Folosul. Consumă melci, pesci, insecte; dar și ele sunt prada altor animale răpítóre («Vulpea și rașta»). Mai virtos însê îi trage omul folosul.

Vom mai reveni.

Istoria biblică în scóla elementară.

(Urmare.)

Odată necesitatea istoriei biblice ca obiect de învășământ dovedită, urmêză să ne punem adoua întrebare: Ce cere pedagogia dela predarea istoriei biblice? Cu alte cuvinte: Carii sunt scopurile învășământului biblic în scóla elementară?

La istoria biblică în scóla elementară trebuie să deosebim un scop suprem, la realizarea căruia catechetul lucră de când întră copilul în scólă și până o părășesce, și mai multe scopuri speciale, carii trebuie a se atinge la predarea fiecărei istorióre biblice.

Scopul suprem este: a promova sau înainta crescerea religioșă a copilului și — punendu-le în vedere adevêrurile religiunei — a le lumina mintea, a le încaldii și nobilita inima sau simșimentul, a le întări voia și a le consolida caracterul moral.

Scopurile speciale sunt:

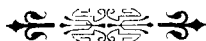
1. Copilul să șcie istoria predată. Este însê cu puțință, ca cine-va să șcie o istorióră, fără să fi cuprins ideile ei; de aceea:

2. Copilul să înșelêgă istorióra predată.

3. Copilul se edifică de cuprinsul istoriilor biblice, și se edifică, când istoriile biblice va atinge nu numai mintea, ci în același timp și inima și conștiința copilului. A edifică va se țica: a ridica, a înălța, a face se crească în sufletul copilului credința religioasă, a clădi în inima lui — piatră pe piatră — împărăția lui D.-deu.

4. Să fie în stare copilul a se exprima corect asupra celor știute și înțelese din istoria biblică.

(Va urma.)

Tratarea poeziei: „Cântec de érnă.”

(Din „Legendar sau carte de cetire” de Vasile Petri, pag. 41.)

(Fine.)

Pe urmă: »Cum vedeți, în bucata acesta ni se spune, pe ce putem cunoște, că este érnă. Semnele, pe cari cunoștem un lucru, se țic și »note.« Notele ernei în bucata noastră sunt: »Este frig, pământul e acoperit cu zăpadă și ghéță, cerul e uns cu nori brumați, codrii sunt aprópe pustii, pomii sunt plini de fulgi de zăpadă, câmpul este acoperit cu cristale de ghéță, în șurii âmbălesc ómenii, în curții se sóresc vitele rumegând, pe la case sunt nunți.«

5. *Esplicarea bucății cu privire la forma ei.*
Scolarilor! De veți aseména bucata acesta cu bucata precedentă »Érna,« veți observa, că deși ele tratéză despre același lucru, totuși este o mare deosebire în forma lor. Colo vorbele urméză fără nici o silă, ici ele urméză după anumite legi. Rëndurile sunt aprópe de aceeași lungime; astfel de rënduri se numesc **versuri**. Din câte versuri se compune bucata noastră? (18) În versuri silabele sunt numérate, și după una lungă urméză regulat una scurtă:

— — — —
gerul strînge, gerul cresce
și pământul odihnesce

O silabă lungă și una scurtă forméză un **picior**, care se numesce **troheu**. În bucata: »Sé mergem, frați, la scólă« picióarele sunt **iambi**, pentru că prima silabă e scurtă, adóua lungă. Mai sunt și altfel de picióre, despre cari vom vorbi la timpul séu. Versurile aú în capét cuvinte, cari se sfirșesc cu aceleași sunete: **cresce** — **odihnesce**. Aceste terminațiuni potrivite, cari adecă se compun din aceleași sunete, se țic **rime**. Spune-mi, B., alte rime din bucata noastră! Cum vedeți, versul prim riméză cu al doile, al treile cu al șeselea etc. Tot câte 6 versuri for-

méză o grupă, care se numesce **strofă**. Câte strofe are bucata noastră? (3) O bucata ca asta, care se compune din versuri, se țice **poesie**. Alte exemple! Bucata precedentă »Érna« este **prosă**; pentru ce? Alte exemple!

6. *Cetirea bucății.* După esplicare urméză cetirea bucății. Nu este ușor a ceti bine o poesie. Învétătorul va grigi, ca scolarii se nu pună accentul pe rime, se nu facă pausă după fiecare vers, se observe strict interpunctiunea, și se cetésca sunetele, după cum sunt semnate în carte, adecă se nu cetésca »i« unde este »i«, nu »é,« unde este »e,« nu »ă,« unde este »a,« nu »o mers« unde stă »a mers« etc. Numai cetind astfel, póte eși la ivélă frumșeta limbei nóstre. Este un obicei rău, eredit de când cu ortografia »etimologică,« a nu te tiné la cetire (și vorbire) de litera cărții. Dar despre acesta mai multe cu altă ocaziune.

7. *Invétarea poeziei de rost și recitarea ei.*

8. *Eserciții de ortografie și stil (după starea scólei.)*

Cunoscințe din istoria educațiunii și a instrucciunii.

(Continuare din „Foia bes. și scol.”)

§ 25. *Plutarch. Juvenal.*

Din timpul decadinței sunt de însemnat doi pedagogi teoretici: Plutarch și Juvenal. **Plutarch** s'a născut la mijlocul seclului prim d. Cr. în cetatea Chaironea din Boeoția. A studiat în Athena, după aceea a mers la Roma, unde a ajuns învățator și a câștigat favorul împératului Traian. Mai târziu a fost chemat la curte ca instructor al lui Adrian, carele a urmat pe tronul Romei după Traian. A purtat mai multe oficii înalte, a murit repentin la 120 d. Cr. Dela dînsul avem dóuë opuri: »Biografii de ale bărbaților însemnați din vechime« și »Moralia« (*ἠθικά*) o colecțiune de circa 70 de tractate, între cari și un tractat despre crescerea pruncilor. Opul al doile cred unii, că nu este al lui. Însă chiar pentru casul, când nu ar fi genuin, totuși este de însemnătate, pentru că ne dá o iconă despre decadința morală în raport cu educațiunea junimeii.

Cu privire la starea morală deplorabilă, Plutarch apostroféză pe părinți și țice, că numai aceia pot se se bucura de prunci buni cari sunt însiși buni, cari duc o viață castă, se abstin dela escese și cu deosebire dela beție.

în împlinirea datorințelor sale premerg cu esmplu bun astfel, că pruncii în purtarea părinților se p^otă privi ca într'o oglindă și prin aceea s^e se ferescă de vorbe și fapte rușinoșe. Părinții întinați cu de acele greșeli, cari le pedepsesc la prunci, sunt acusători proprii. Aceia, cari duc vieță desfr^enată, pot păși cu mai puțin curagiū față de prunci ca față de sclavi, pentrucă fiind părinții nerușinați, pruncii trebuie s^e fie mai nerușinați.

Din adest motiv pretinde Plutarch, ca pruncilor s^e se dea numai de aceia înv^etători, cari în vieță și moravurile lor sunt fără maculă. Vai de parinții, cari își concred pruncii unor ómenⁱ cu nume r^eu, și mai r^eu, când prin lingușiri sau considerațiunii de amicitie se lasă conduși în o afacere de atâta importanță.

Gimnastica o recomândă Plutarch ca basa săn^etății în bătrânețe, îns^e pretinte, ca s^e nu mérga până la eșofare, pentrucă atunci își perd v^oia de înv^ețat. Dela părinți cere, ca s^e nu îngreune prea tare pruncii cu lucru tot din motivul de sus. Pune pond pe recreare și susține, că după ce t^otă vieță stă în o schimbare între lucru și repaus, recrearea față cu lucru e aceea, ce sunt aromatele în mâncări. Aseminea pune mare preț pe cultivarea memoriei, carea o numesce tesaurul tuturor sciințelor. Pruncii s^e se dedea dintre t^ote virtuțile mai ales la iubirea a de verului, pentrucă minciuna e lucru de jos, merită ura tuturor și nu se p^ote erta nici sclavilor.

Junius Decimus Juvenal s'a născut în a. 47 d. Cr. la Aquinum, în țera Volscilor și a murit între anii 129 și 132. A făcut studii în scólele gramaticilor și a retorilor în Roma, a fost tribun și mai târđiū censor în patria sa. Ins^e venind Domițian pe tron, se retrase din vieță publică. Indignat peste m^esură pentru corupțiunea timpului și în nobilul s^eu simțim^ent dorind reînviarea virtuților vechi, în 16 satire a descris și combătut cu un talent rar scăderile și fărădelegile contemporanilor s^ei, espun^endu-le în t^otă golătatea lor.

Cu privire la crescerea junimeii din timpul s^eu, đice: »Cine se p^ote mira despre marea stricățiune a timpului nostru, când părinții nu-și ascund nici odată greșelele lor înaintea simțului f^orte receptibil al pruncilor, ba îi intru^eză în acelea și-i astring la unele p^ecate. Dacă se desf^et^eză bătrânul la jocul cu cubul, atunci începe și micul erede a arunca cu pocale mai micuțe. Dacă se îmbuibă părintele în mâncările și beuturile cele mai escuisite și cu poftă necump^etată înghite t^ote, atunci și fiul va face asemenea, deși nu i-s'a^u schimbat dinții, de i-s'ar da înv^ețături cât

de aspre. Dacă părintele chinuesce pe sclav, pe acela, carele p^ote i-a stricat o păreche de ștergare, îl bate până la sânge și-l arde cu fierul înfocat, dacă îi aruncă în închisóre, atunci fiul trebuie s^e fie un crudel.

La avariție și pofta de avere chiar s^e astringea junimea și însași înstrucțiunea, ce o primia între acestea, era órecum sistematică. Părinții consideraū numai pre cei avuți, fără a sci, că cel s^erac încă p^ote fi fericit. Idea ac^esta cercaū a o sădi și în inima fiilor, și așa introduceau pe eređii lor în cunoscințele elementare ale avariției și ale poștei de avere. Doctrina ac^esta o puneau în praxă față de sine și de familie, mai ales față de servitorime, căreia îi da mâncare puțină și rea. Vitele le mânaū în pășunile grase ale vecinilor, fără a lua în samă vorba ómenilor. T^ote acestea se impuneaū si fiilor. Deși nu convenia fiului, tatăl îl astringea; el trebuia s^e facă întreprinderi, s^e adune bani, fie și întreprinderea cea mai urită, pentrucă așa înv^eța părintele: »Mirosul câstigului totdeauna este bun.« Nimene nu întreba, de unde este posesiunea ta; posesiune îns^e trebuia s^e aibi.

Ins^e în mijlocul unei corupțiunii generale, a unei demoralisări de sus până jos, ce poteau folosi dojenele lui Plutarch sau satirile lui Juvenal? A aduce stare mai bună, a fost rezervat religiunei aceluia, carele a descins din ceriū și a ar^etat calea adeverului; a fost rezervat religiunei mântuitoriului nostru „**Isus Cristos**“

M. P.

Forța vaporului.

— Schiță istorico-fisicalică. —

I.

A fost în a. 1630, în acela-și an, când renumitul Kepler, întemeietorul astronomiei moderne, a închis pentru veci ochii sei ageri, când inginerul frances Solomon de Caus a cerut o audiență la cel mai puternic ministru al Franței, la cardinalul Richelieu. Inginerul de Caus, cu mânil^e împletite, i-se adresa: »Pentru D.-đeu, Eminență, dispune s^e se examineze mașina mea de cătră bărbați competenți, ca patria mea s^e nu fie lipsită de o invențiune de cea mai mare importanță. Mașina mea transport^eză, prin forța vaporului, năi și car^e încărcate cu pov^or^e immense și prin celebritatea cursului ei preface milurile în minute; dacă spun neadev^er, pun capul meū sub sabia calăului.«

La acestea Cardinalul privi mai întâiu la secretarul său, apoi response:

»Ești smintit, fătul meu! Dacă ar fi fundată asigurarea ta, se sci, că încă nu a sosit timpul pentru a împreuna țeri și mări prin fermecătură. Spiritul popórelor trebuie să se avênte mai sus, pentiu-ca o atare descoperire să le aducă binecuvântare. Mergi fătul meu, ești bolnav!«

»Dómne feresce! Sunt la deplină judecată, Eminență; dară mi-ași perde mintea în momentul, când descoperirea mea nu ar întimpina sprijinul Eminenței vóstre; deci, în numele popóruului frances, Vě rog a dispune, ca mașina mea să fie supusă la probă.«

O privire grozavă a urmart ca respuns al ministrului. Inginerul Solomon de Caus a fost deținut și aruncat în asilul smintiților. In desperarea sa el fu cuprins de alienare său nebunie.

Dece ani după aceea, sermanul încă sguđuia la gratiile odăii sale și striga cu vóce răgușită :

»Ea transpórtă năi și carē și preface milurile în minute.«

Trecătorii rídeau de acésta ființă nefericită.

II.

In anul 1807 împératul Napoleón I. primi în audență pe mecanícul american Fulton, care-i oferi descoperirea unei mașine de cea mai mare însemnătate. In cele din urmă mecanícul propuse împératului a-i construi o nae, care, mánată prin forța vaporului, este scutită de curenții și pericolele vânturilor.

»Cu aceste năi, Sire, vei nimici pre Anglia« încheiă americanul.

Impératul măsură aspru pre mecaníc.

»Érăși o descoperire nouă. Ți de Ți mi-se oferesc atari escese ale fantasiei, una mai nebuună decât cealaltă. Abia eri mi-a propus un individ alt-cum înțelept, de a cuceri țermurií Angliei cu ajutorul unei cavalerii postate pre delfini ímblânđiți. Mergi, domnul meu, esti un nebun!«

Americanul mai măsură odată pre împératul din cap până în picioare, se închină cu rēcělă și părăsesce castelul imperial fără a mai pierde o vorbă.

Tunurile dela Waterloo aű ímpuşcat coróna de pre capul uriaşului potentat și — ce joc al sorții?

Când naia »Bellerophon,« care transporta pre Napoleon pre insula St. Elena, plutia cu venslele intinse — lin și greoiu — și se apropia

de locul destinațiunei, împératul prisoner observă din depártare un nuor de vaporí și în urmă veđu cum trecu pre dinainte-í un vapor puternic cu iuțela vântului. Era naia cu vapor alui Fulton, care brázda pentru prima oră oceanul atlantic.

Acésta privelisce impresionă adênc asupra lui Napoleon; din acel moment el deveni tăcut, serios și gânditor. In cele din urmă destăinuindu-se credinciosului său Bertrand, mărturisi însu-și:

»Când am dimis pre Fulton din Tuillerii, am lepădat coróna împératéscă.«

III.

Doué decenii în urmă aű început a se construi căile ferate. In 6 Octobree 1829 Stephenson construisse prima locomotivă cu vapor pentru calea ferată dela Liverpool la Manchester. In Franța s'a clădit calea ferată St. Etienne-Andrezieur, în Austria calea ferată de nord, în America calea ferată Boston-Quincy, în Germania calea ferată Nürnberg-Fürth (1835) și de aici încolo tehnica sa' pus cu tótă puterea pre construcțiunii de atari mijlóce de comunicațiune, astfel, că astăzi tóte continentele sunt brázdate de șine de fer.

Chiar și industria a profitat de acésta descoperire. Forța vaporului se aplică în fabrici de arme, de postavuri, la mori, fireze, cu un cuvânt la tot soiul de mașinării, unde altcum se recere forță omenéscă.

Și câte brațe omenesci nu a desrobit forța vaporului. Ea este una din cele mai mari descoperiri, ce a aflat mintea omenéscă.

Ce urmări aű causat aceste mijlóce moderne de comunicațiune, — cine le-ar putea descrie?

Continentele și națiunile s'aű apropiat de olaltă; arta și sciința aű primit noué ímpulse, comerciul și industria său ridicat fără asemínare, lumea — sa transformat cu totul.

Sermane Solomon de Caus! Când ti-ai descoperit proiectele geniului tēu, lumea te-a nesocotit, persecutat; în suferințele tale Ți-ai pierdut mintea. și astăzi nu cunósce nime petecul de pământ unde pauseză osemintele tale.

Dr. P. T.

Corespondență.

Năsăud, anul nou 1891.

Mult stimată d-le redactor!

Am cetit cu bucurie anuniul referitor la apărerea din nou a »Scólei Române.« Este îmbucurătoare acésta impregiurare, pentrucă chiar în dïlele anterióre cetisem scirea tristă despre apunerea unei foi de specialitate pedagogică. Ar fi și fórté dureros, ca noi Româniî de sub coróna sântului Stefan se nu avem și se nu putem susține a o fóie de specialitate pedagogică.

Salut decî cu bucurie aparința fóiei DTale și-Țî doresc cele mai frumóse succese!

Avem noi grănițerii lipsă de o fóie locală, în carea baremî din când în când sē ne apēram interesele nóstre locale și se respingem faimele nefundate, ce se respândesc despre noi și împregiurările nóstre.

Așa d. e. dl procuror Jeszenszky a afirmat publice, că statul întreține în Năsăud un gimnasiu. Acésta nu este adevérat, pentrucă statul nu a contribuit și nu contribue la susținerea gimnasiului și a scólelor din Năsăud și giur nice baremî cu un crucer.

Deputatul Juliu Horvath a afirmat în casa țerei, că statul a făcut fundațiunî pe sama populațiunei de aci. Acésta este un mare neadevăr, pentrucă statul nu a făcut nice o fundațiune pe sama acéstei populațiunî, fondurile scolare centrale de stipendii nu s'aũ format nicî din averea statului, nicî din averea comunelor politice saũ a altor comuniunî, ci s'aũ format esclusiv numai din averea privată a grănițerii, contribuind fiecare individ sînguratic o anumită sumă.

Din acéste se vede, că declarațiunile numiților domni aũ fost conduse nu numai de o mare dosă de rea voință, ci si de ignoranța démnă de condamnat. Dați, d-le redactor, un dementi categoric acéstor afirmațiunî tendențiose! Sperez a ne revedea adesea în colónele prețuitei foi, ce redactați. Salutare!

C.

Date statistice dela conscripțiunea din urmă.

Până acuma s'a publicat numărul locuitorilor din următóarele orașe:

Ada 11.046. Agria 21.863. Arad 41.945.
Baia 19.358. Bacskula 8.437. Bartfa 7.570. Becuherecul mare 20.931, Békes-Csaba 34.179, Bistrița 8.875 (între cari 2.242 Români), Bonyhád 6.316, Budacörs 5.417, Budapesta 505.600.

Cincibiserici (Pécs) 33.909, Csongrad 20.803, Csurog 8.270.

Dévabánya 12.166, Dunaföldvár 12.200, Dobrițin 57.463.

Erdöd 10.917.

Felegyháza 30.377. Fiume 30.059.

Güns 7.080, Gyöngyös 16.079.

Halas 17.229, Hatzfeld 9.584, Hodmezövásárhely 55.280.

Jászládány 8.247.

Kaposvár 12.525, Karczag 18.330, Kaschau 29.196, Kecskemét 48.500, Kremnitz (Körmöcz Bánya) 4.221, Kézdivásárhely 4.689.

Leutschau (Löcse) 6.300.

Mezőtur 24.260, Miskolcz 30.444, Mocrin 8.726, Moholy 9.515, Muncaî 10.411, Mureșosorhei 14.285.

Nagy-Kanizsa 20.402, Nagy-Körös 24.770, Nagy-Szalonta 12.647, Nagy-Szombat (Tyrnaú) 8.857, Neoplanta (Neusatz) 24.672, Nyiregyháza 27.087.

Ó-Becse 16.843, Orășcie 5.645, Orosháza 20.030.

Panciova 18.498, Paks 11.705, Pozsony (Preszburg) 52.444.

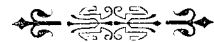
Rimaszombat 5.958.

Sárospatak 6.626, Satoralja Ujhely 12.667, Szabadka 74.000, Szegedin 87.136, Szentes 31.264, Szeghalom 8.903, Szombathely (Steinamanger) 16.025, Salgotorjan 9.436.

Tata 6.927, Timișóra 39.492, Török-Becse 7.276, Török-Szt-Miklós 18.773.

Zagrabia (Agram) 39.430, Zenta 26.000, Zombor 26.309.

Viena 1,320,000, Praga 176.697, Linz 44.576, Belgrad 57.485.

Varietăți.

(Numele zodiilor din Zodiac.) Stelele forméză pe cer grupe, precum găinușa, fusceii, carul mare și carul mic etc. Astfel de grupe se numesc constelațiunî saũ zodiî. Zodiile din calea sórelui (corect: a pământului) forméză un cerc, ce se numesce zodiac. Zodiacul se compune din 12 zodiî: berbecele, taurul, gemenii, racul, leul, vergura, cumpēna, scorpia, săgetătorul, căpriorul, udătorul, pescii. În fiecare zodie petrece sórele o lună. Geograful Kloeden dice, că numele zodiilor sunt de origine egiptenă și staũ în legătură cu fenomene naturale, cu esundările Nilului și cu ocupațiunile ómenilor din Egipt. Zodia, care rēsăria, când Nilul era în crescere, primi numele unui animal, ce urca munții: căpriorul. Zodia, care se arăta pe cer, când Nilul uda țermurii, se numi udător. Zodia din luna următóare, când Nilul, scăđēnd érășî, lăsa mulțime de pesci în urmă-i, a fost numită pescii. O lună în urmă turmele eșiau érășî la pășunea verde; zodia, ce se ivia atunci pe cer, se numi berbecele. Urmă apoi aratul: zodia taurului. Luna următóare era luna nunților; constelațiunea se numi mirii, mai târđiu din nepricepere gemenii. O lună mai târđiu sórele se întorce înapoi din calea sa; atunci la rēsărit e zodia racului. Acum căldura începe a apēsa, și în urma

acésta holdele se îmbracă în colórea galbină a leului, nume ce se dete și constelațiunei răsăritóre în timpul ácela. Urméză secerișul; zodia, ce răsăria atunci, primi numele: vergura cu spicul. Zodia din timpul ecuinocțiului de tómnă, când adecă ziua și nóptea sunt asemenea de mari, se numi cumpănă, cea diu timpul căldurilor omorítóre — scorpie, ér zodia din timpul ploilor, când nuorii alérgă pe cer ca mânați dinapoi, se numi zodia vênătorului.

(Nu îmbondoriți copiii la grumađi!) În dată ce timpul începe a se reci, în spre érnă, veđi adesea copiii îmbondoriți în șaluri până la urechi, de frică negreșit, că recindu-se, se vor bolnăvi. Inse nu recirea grumađilor, ci a piciórelor este periculósă. Aú sciut bétraniú ce fac, când aú cerut sê ne ținem capul (și grumađii) recoros, piciórele calde, stomacul nefóit. Dați mai bine copiilor cisme bune în picióre, decât șaluri la grumađi! Dar nu se recesc óre grumađii venind în atingere cu aerul aspru? Nu! Grumađii sunt de o natură cu obrajiú și mânilé: ar trebui spálați și ei în tóte dílele cu apă rece. Atunci ei s'ar întări și ar puté resista mai bine în contra influințelor climatice, — dovadá tocmai mânilé și obrajiú. Pentru ce nu se urméză astfel? Pentru că se întemplă câte odată, că âmbând cine-va mai mult timp prin aer rece rágușesce și nu póte înghiți bine. Dar cauza e alta: respectivul a a respirat cu gura deschisă, aerul a întrat direct în grumađi și venind în atingere cu pelița mucósă din lăontral grumađilor, a recitu-o. Invéțați copiii sê resufle pe nas, căci nasul este cel mai bun respirátor din lume, și n'aveți frică, că se vor reci la grumađi!

(Anecdotá din scóla). Se predă istoria naturală. La finele lecțiunei: *Invéțătorul*: »Ați vėđut acum, care este deosebirea între animale mamifere și amfibii. Spune-mi Tiróne, de care clasă te ții tu? — *Scolariul*: »Eu sunt animal mamifer.« *Invéțătorul*: »Mai încolo, esplică-te!« — *Scolarul*: »Am sânge roșu și cald și produc feți vii.«

Bibliografie.

Legendar sau carte de cetire pentru scólele populare. Partea I-a: pentru al 3-le și al 4-lea an de scóla. Edițiunea V, emendată și aprobată de înaltul minister reg. ung. de culte și instrucțiune publică prin emisul sėu Nr. 11.295 din 1889. Un exemplar legat 50 cr.

Scóla Română. Fóie pedagogică și didactică pentru interesele institutelor de invétămént și ale organelor acestora. Anul I, III și IV. (II e epuizat). Fiecare an fl. 1.— porto 10 cr.

Scóla Practică. Magazin de lecțiuni și materii pentru instrucțiunea primară. Tomul I, II, III, și IV, fiecare fl. 1.— porto 10 cr.

Plan de invéțiámént pentru scólele populare nemagiare, în înțelesul articolului de lege XXXVIII din 1868 și XVIII din 1879. Edat în urma ordinațiunei mi-

nistrului reg. ung. de culte și instrucțiune publică din 29. Juniu 1879, Nr. 17.284 — 22 cr.

Plan de lecțiuni pentru scólele elementare românesci. Intocmit pe 30 de septemáni 25 cr. porto 5 cr.

Legea de pensiune pentru invéțătorii poporali din Ungaria, dinpreună cu ordinațiunile ministeriale publicate în urmă 22 cr.

Scriptologia sau modul de a invéța cctitul scriind. Îndreptar pentru invéțătorii la tractarea cetitului în scóla fl. 1.20

Manual de gramatica limbei române pentru scólele populare în trei cursuri de Maxim Pop va eși în curund de sub tipariú în edițiunea a dóua.

Învitare de prenumerațiune

la

Scóla Română,

revistă pedagogică, pentru interesele institutelor de invétămént la Români și ale organelor lor.

Apare cu începere din Januar 1891 de trei ori pe lună, în 8, 18 și 28 a fiecărei luni, în numere de câte o cóla, și costă pe anul întreg 4 fl., pe o jumetate 2 fl. pe un pátrar 1 fl. v. a. Prenumeratiunile și corespóndențele sunt a se adresa la »Redacțiunea »Scólei Române« în Năsăud (Naszód).

Rectificare. Intre profesorii gimnasiului din Năsăud este a se numéra și d-l Joan Gheție, numele căruia a rémas nepublicat în Nr. 1.

La pag. 4, columna a 2-a, réndul 22 din jos: a se ceti »stadiul« în loc de »studiul.« Alte eróri mai mici le vor fi observat onorabiliú lectori.

Posta redacțiunei.

Nu putem servi cu numere de probă, fiind-că n'am dispus a se tipări astfel de numere.

De asemenea nu putem acorda nimenui credit, mai avénd și acum din anii trecuți abonamente neplătite în sumă de c. 500 fl. Vreți sê le publicám numele? Mai târđiú. Petru acum am făcut înlesniri de plată; un florin la ; luní póte sê prisósescă si un invéțător cu o léfă mai mică numai sê vrea.

Ni-se cere sê urcám prețul revistei la 5 fl., dar sê scótem în fiecare sėptémánă un numér. Buní bucuroși; acésta atérná singur numai dela numérul abonentilor. Ce vreți insé; abia s'aú presintat pâna acuma 100 de prenumeranți cu plată; din diecesa Gherlei cu c. 600 de parochii 5 prenumeranți. Adevérát, că invitarea la prenumerațiune s'a publicat târđiú în locuri mai depártate nu va fi ajuns dóra nici pâna în ziua de astăzi Asteptám!

În fine multámim tuturor acelora, cari ni-aú adresat urári de reușită la nóua încercare. Cu ajutorul lui D.-deú și cu concursul material și intelectual al invéțătorimei nóstre vom reusi. S'aúđim de bine!